

Протект

**„Изграждане на мултидисциплинарен капацитет
за превенция и защита на децата от насилие“**

Съфинансирано от
Европейския съюз

МОДУЛ 3:

Ранни признаци на насилие над дете в семейството

Съфинансирано от
Европейския съюз

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА МОДУЛ 3

Да се **изградят знания**
за **признаците** на
насилие и неглижиране
в семейството

Да се формират умения
за **идентифициране и**
разграничаване на
признаците на насилие
и неглижиране в
семейството

ВИДОВЕ НАСИЛИЕ НАД ДЕЦА (СЗО, 2007)

1. Физическо
2. Сексуално
3. Емоционално (психическо)
4. Неглижиране (пренебрегване)
5. Експлоатация

Важно!!!

Децата често са жертви на повече от един вид насилие едновременно.

Всеки вид насилие представлява рисков фактор за възникването на друг вид насилие.

Видео: Разпознаване на признаци на насилие над дете

https://mega.nz/file/Wlg11JAS#ipWCT8dxNgpmY_jAfbz2oqKN0G49djNIPEYoC4MhQKw

Съфинансирано от
Европейския съюз

Част I

Физическо Насилие

Съфинансирано от
Европейския съюз

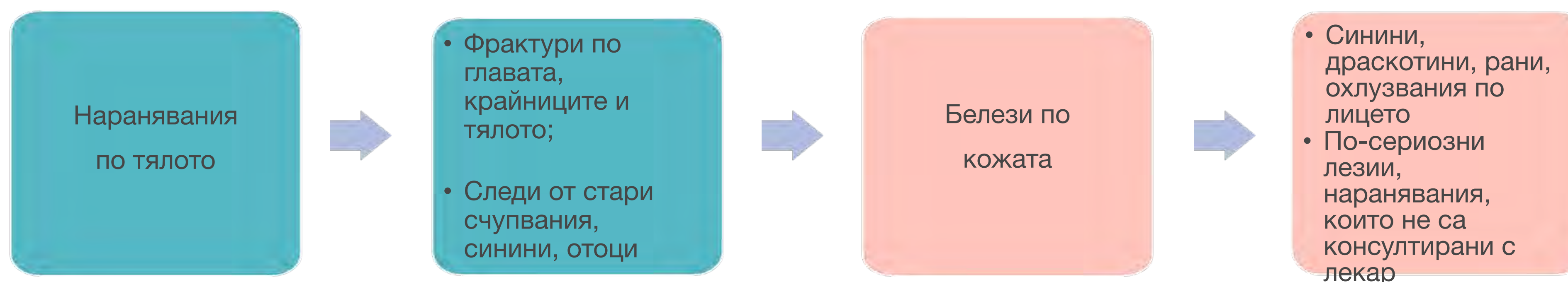

Физическо насилие

Определение: Всяко умишлено физическо посегателство срещу дете, което застрашава или е вероятно да навреди на живота, здравето, развитието или достойнството на дете.
(Регионален офис на СЗО за Европа, 2007г.)

Форми: Удряне, ритане, щипане, разтърсване, ухапване, душене, попарване, даване, изгаряне, умишлено отравяне и задушаване, както и непредотвратяването на физическо нараняване (или страдание) (СЗО Регионален офис за Европа)

Признаци, за които да се внимава при съмнение за физическо насилие

Важно!!!

Всеки вид физическо насилие е свързано с емоционално такова.

Част II

Сексуално Насилие

Съфинансирано от
Европейския съюз

Сексуално насилие

Определение: Включване на дете в сексуална дейност от възрастни или деца, които са в позиция да носят отговорност, да упражняват власт или да градят доверие, без детето да е в състояние да разбира напълно, не може да даде съгласието си, не е съзряло или дейността е незаконна и неморална (СЗО, Регионален офис за Европа, 2007 г.)

„Сексуално насилие“ е използването на дете за сексуално задоволяване.“

Източник: Закона за закрила на детето

68 милиона момичета и жени от Европа и Северна Америка, които са живи днес, са преживели изнасилване или сексуално посегателство преди навършване на 18 години, според оценки на УНИЦЕФ през 2024 г.

Сексуално насилие над дете

Рискови фактори:

- Женски пол
- Увреждания

Типични характеристики:

- Жертвата познава извършителя си /най-често/
- Много трудно доказуемо

Важно!!!

Разграничавайте нормалното детско поведение от поведението, което подсказва насилие.

Напр. играта на лекари е нормална форма на опознаване на тялото.

Сексуално насилие над дете

Какви могат да бъдат признаците на сексуално насилие?

Признаци на сексуално насилие

- Прекомерни знания по сексуални теми,
- Самонараняване,
- Злоупотреба с наркотици и алкохол,
- Регрес – инконтиненция, страхове

- Бременност,
- Полово предавани инфекции,
- Физически наранявания,
- Нощни кошмари

Промяна в:

- настроение,
- хранителни навици,
- интереси,
- предпочитания за ежедневни занимания

Част III

Емоционално Насилие

Съфинансирано от
Европейския съюз

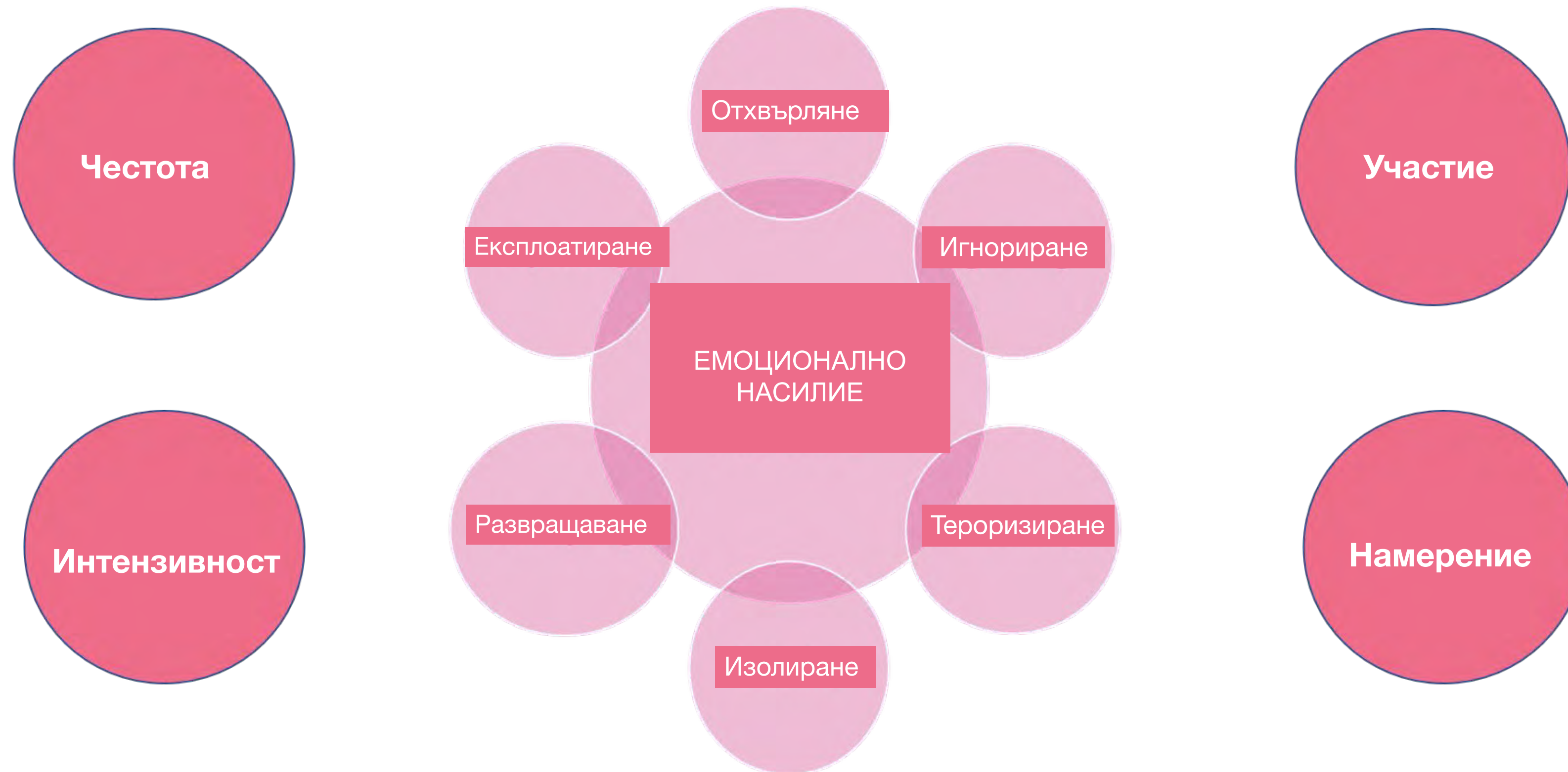
Емоционално насилие

Определение: Невъзможността на родител/обгрижващ да осигури сигурна и подкрепяща среда и включва действия, които влияят неблагоприятно върху емоционалното здраве и развитие на детето (СЗО, Регионален офис за Европа, 2007 г.)

Всяко насилие има и емоционален аспект и може да се третира и като емоционално насилие, вкл. когато детето е свидетел на насилие над други хора

Въздействието на емоционалното насилие е също толкова опасно и вредно, колкото и това на физическото.

Видове емоционално насилие

Какви могат да бъдат признаците на емоционалното
насилие?

Признаци на емоционално насилие

В ранна детска възраст /0-7г./:

- Регрес в развитието (напр. новопоявило се изпускане по малка и голяма нужда, след като вече контролът над тези нужди е бил овладян от детето).
- Повтарящо се люлеене на тялото, смучене на дрехи, ръце, коса; самонараняване или агресия към други.
- Чести оплаквания от главоболие, болки в корема или други физически неразположения, соматично и без ясна медицинска причина.
- Нарушения на съня или речта/говора.
- Ограничения в играта им и преживяванията.
- Често изглеждат тревожни, разстроени или се страхуват, че правят всичко грешно.
- Прекалено много се стараят да угодят на родителите си или не успяват да се свържат с тях.

Признаци на емоционално насилие

По-големи деца и тийнейджъри:

- Силно занижена самооценка, липса на самоувереност и чувство за собствена стойност.
- Чувстват се безполезни, нежелани, необичани.
- Рязко влошаване на представянето в училище.
- Трудности в създаването или поддържането на взаимоотношения/ имат много малко или изобщо нямат приятели.
- Повишено чувство на страх, вина или самообвинение.
- Лъжи или кражби.
- Липса на доверие към възрастните.
- Крайности в поведението – от силна агресия до пълна пасивност.
- Бягства от дома или училище.
- Самонараняване или мисли за самоубийство.
- Употреба на алкохол и/или наркотици.

Част IV

Неглижиране

Съфинансирано от
Европейския съюз

Неглижиране

Определение: Неглижирането представлява неспособност от страна на родител или друг член на семейството да осигури физическите и/или психологическите нужди на детето, било чрез неадекватна грижа, било чрез липса на защита от излагане на опасност — независимо дали става дума за отделни случаи или за траен модел във времето. (СЗО, Регионален офис за Европа, 2007 г.)

Неглижирането може да се отнася до една или повече от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, хранене, подслон, сигурни и безопасни условия на живот

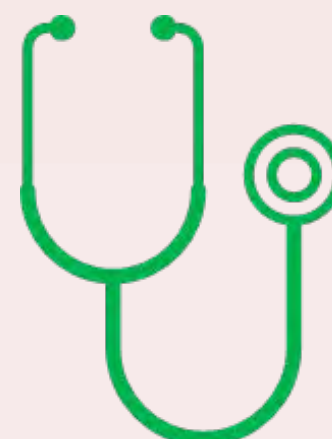
Признаци на основните видове negliжиране

Пренебрегване на основни хранителни нужди

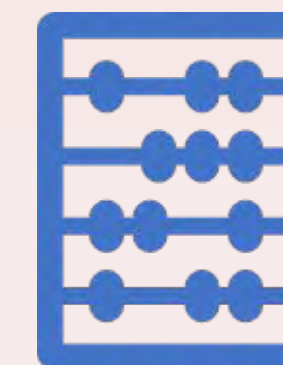
- Злоупотреба с алкохол или наркотици
- Затлъстяване
- Прекомерна слабост
- Нарушения в темповете на растеж

Пренебрегване на здравословни нужди

- Нелекувани наранявания
- Пропуснати здравни прегледи и имунизации
- Повтарящи се „инцидентни“ или наранявания поради липса на родителски надзор

Пренебрегване на образователни нужди

- Липса на осигурена грижа и внимание към образователните нужди на детето
- Допускане на системно отсъствие от училище

Признаци на основните видове negliжиране

Емоционално negliжиране

- Липса на интерес и внимание към интересите на детето, неговите дейности, училищен живот, приятели и т.н.
- Груби, сурови или наказателни методи на възпитание
- Прекалено либерални или непоследователни възпитателни мерки
- Неудовлетворени емоционални нужди – липса на усещане за сигурност, принадлежност и подкрепа

Неглижиране на базовата грижа

- Неадекватно или неподходящо облекло за възрастта и сезона
- Детето разполага с малко или никакво пространство за игра и учене
- Ограничен достъп до играчки и дейности, които стимулират ученето и развитието на нови умения

Пренатално negliжиране

- Злоупотреба с алкохол, наркотици и цигари по време на бременността

Разграничаване на negliжиране като форма на насилие над дете от ефектите от бедността

Бедността е фактор, увеличаващ риска от negliжиране, но самата бедност не е negliжиране. (Children's Bureau, USA)

Оценката трябва винаги да включва:

- съществуващи ресурси в семейството или общността,
- оценка дали липсата на грижа е резултат на системен дефицит или на родителска нехайност,
- анализ на **физическото състояние, неговата емоционална привързаност** и поведение.

Част IV

Експлоатация

Съфинансирано от
Европейския съюз

Определение на СЗО:

“Експлоатацията на дете е форма на насилие и злоупотреба, която включва използването на дете за чужда изгода, удовлетворение или печалба – често чрез принуда, манипулация или измама. Тя включва, наред с други, сексуална експлоатация и трудова експлоатация.”

Подчертава се: **властово неравенство, нарушаване на здравето, достойнството или развитието на детето.**

Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 34

Сексуална експлоатация и злоупотреба с деца:

- а) подбуждане или принуждаване на дете да се занимава с каквато и да е незаконна сексуална дейност;
- б) експлоатация на деца с цел проституция или друга незаконна сексуална практика;
- в) експлоатация на деца с цел производство на порнографски представления и материали

Международна организация по труда (МОТ)

Детският труд с елементи на експлоатация е работа, която лишава децата от детството им, потенциала им и достойнството им и която е вредна за тяхното физическо и психическо развитие. Това включва работа, която е умствено, физически, социално или морално опасна и вредна за децата и/или пречи на тяхното образование.

Това включва най-опасните форми на детски труд – принудителен труд, трафик на деца, дългова зависимост, както и сексуална експлоатация, когато трудът се случва при заплашителни или унижителни условия.

Чести симптомокомплекси за експлоатация

Сексуална експлоатация

- Необясними материални придобивки: дрехи, парични средства и телефони, които детето не може да обясни.
- Сексуализирано или неподходящо поведение за възрастта.
- Признаци на физическо сексуално насилие — инфекции, травми, нежелана бременност.
- Дистанциране от семейство и приятели, изолация, необясними отсъствия.

Трудова експлоатация

- Физическа умора, травми, забавяне в развитие.
- Принудителен или дългов труд.
- Ограничен достъп до образование.
- Работа в опасни или забранени среди (строителство, домашна работа).
- Контрол и зависимост → често без заплащане или постоянен надзор.

Казус от практиката

Катя е на 15 години. Препоръчана ѝ е за консултация с психолог от учител, който я намира в безсъзнание в училищната тоалетна. След прием в болница, изследванията показват високи нива на бензодиазепини, а в личните ѝ вещи е открито празно шише от Xanax.

След като се събужда, Катя споделя, че се чувства безполезна и че животът ѝ няма стойност, защото „в нищо не се справя“. Разказва и за строгите правила, наложени от майка ѝ: вечерен час, забрана да излиза с приятели (особено с момчета). Катя непрекъснато повтаря, че се мрази, че е „дебела и грозна“, въпреки че е с нормално телесно тегло.

Моли лекарите да не казват на майка ѝ какво се е случило, тъй като се срамува. През сълзи казва: „Горката ми майка работи като вол, за да ме изхрани, а аз ѝ се отплащам така.“

Въпроси:

1. Какви сигнали за риск забелязвате в поведението и думите на Катя?
2. Кои фактори според вас са довели до инцидента?
3. Какви могат да бъдат емоционалните преживявания на Катя в момента?
4. Кои са защитните фактори в случая – какво може да помогне на детето да се възстанови?
5. Какви грешки биха могли да се допуснат, ако се подходи прибързано или осъдително?

ИЗТОЧНИЦИ

1. Световна здравна организация (СЗО), Регионален офис за Европа. 2007. Превенция на малтретирането на деца в Европа: обществено здравен подход – политически обзор. Женева, СЗО.
<https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/Preventing-Child-Maltreatment-in-Europe---A-Public-Health-Approach-Policy-Briefing.pdf>
2. Световна здравна организация (СЗО). 1999. Доклад от консултацията относно превенцията на насилието над деца, 29–31 март 1999 г. Женева, СЗО.
3. Световна здравна организация (СЗО). 2002. Световен доклад за насилието и здравето. Женева, СЗО.
4. Майърс, Дж.Е.Б. (ред.). 2011. Ръководство на APSAC за малтретиране на деца (3-то изд.). Таузънд Оукс, Калифорния: Sage Publications.